ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ Г-Н N. JÄÄSKINEN

представено на 16 декември 2010 година [1]

I — Въведение

1. Преюдициалното запитване, с което е сезиран Съдът, е отправено в рамките на спор между литовската гражданка с полски етнически произход [2], г-жа Malgožata Runevič-Vardyn, и нейния съпруг, полския гражданин г-н Łukasz Paweł Wardyn, и службата по гражданско състояние към правния отдел на община Вилнюс (Литва), вследствие на отказа на същата да промени личните и фамилните имена на заинтересуваните лица, фигуриращи в удостоверенията за раждане и брак, издадени им от тази служба.

2. Приложимото литовско законодателство предвижда, че личните и фамилните имена на физическите лица се изписват [3] в актовете за гражданско състояние под форма, която спазва правилата за писане, присъщи на официалния език на страната. От това следва, че се разрешава единствено използването на латински букви без диакритични знаци [4], лигатури [5] или каквито и да е други промени в изписването на буквите от латинската азбука, които се използват на други езици, но не съществуват в литовския език.

3. Запитващата юрисдикция, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (Първи районен

1 — Език на оригиналния текст: френски.

2 — Г-жа Runevič-Vardyn твърди принадлежността си към полската общност, живееща в Литва, представляваща около 7% от населението и съсредоточена в града и окръга Вилнюс. Всъщност родителите ѝ са с полски произход и тя е представила документи, датиращи отпреди няколко поколения, които свидетелстват за силни културни, езикови и емоционални връзки с населението от полски произход в област Вилнюс.

3 — Настоящото дело се отнася до изписването на лични и фамилни имена с букви от латинската азбука, а не до транслитерацията на другите две азбуки, които съществуват в официалните езици на Европейския съюз, а именно кирилицата и гръцката азбука. По последния въпрос вж. Решение от 30 март 1993 г. по дело Konstantinidis (C-168/91, Recueil, стр. I-1191).

4 — Диакритичните символи или знаци са графични елементи в редица езици, използващи латинската азбука, които се поставят над, под, встрани от или през самата буква, с което се изменя звуковото ѝ съответствие или дори се създава допълнителна буква. Например на немски език, когато трема „¨“, т. нар. умлаут (Umlaut), се постави над определена буква, например „A“, той показва промяна в звуковото ѝ съответствие, докато на фински „Ä“ е самостоятелна буква.

5 — Лигатурата представлява сливането на две графеми в дадена система за писменост, за да се образува еднаединствена нова графема, която може да се счита или не за самостоятелна буква (например „OE“, което преминава в „Œ“).

съд, Вилнюс), иска да установи дали разпоредбите на член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход [6], които все още не са били предмет на преюдициално тълкуване, или на членове 12 ЕО и 18 ЕО допускат наличието на такава национална правна уредба.

4. Съдът вече е бил сезиран с няколко преюдициални въпроса, отнасящи се до гражданското състояние на гражданите на Съюза, и по-специално до фамилните им имена [7]. В неотдавнашната си практика той заема относително благосклонна позиция по отношение на частноправните субекти, които оспорват обичайната административна практика при изписване на фамилните имена в актовете за гражданско състояние. В настоящия случай от Съда е поискано най-вече да определи дали лице, принадлежащо към етническо малцинство, или гражданин на друга държава членка могат да се позоват на правото на Съюза, за да наложат на органите на държава членка използването на майчиния си език в разрез с действащите в нея конституционни принципи относно официалния национален език.

5. Това преюдициално запитване показва, че повдигнатите в него проблеми предизвикват силни емоции както у страните в главното производство, така и у съответните държави членки [8]. Действително настоящото дело разкрива деликатни исторически и геополитически аспекти. В периода между двете световни войни област Вилнюс всъщност е средоточие на сложен политически конфликт в Европа и съдбата на населението от полски произход в тази област е източник на непрестанно политическо напрежение между Република Литва и Република Полша, две държави членки, свързани с дълга обща история — от 1386 г. до 1918 г. — както в рамките на Полско-литовския съюз, така и на Руската империя.

6. Личните и фамилните имена имат голямо значение както за частноправните субекти, така и за държавите. За отделните лица тяхното име и изписването му

6 — ОВ L 180, стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 20, том 1, стр. 19.

7 — Вж. Решение по дело Konstandinis, посочено по-горе, Решение от 2 октомври 2003 г. по дело Garcia Avello (C-148/02, Recueil, стр. I-11613) и Решение от 14 октомври 2008 г. по дело Grunkin и Paul (C-353/06, Сборник, стр. I-7639). По други дела се разглежда изписването на датата на раждане в акт за гражданско състояние, вж. например Решение от 2 декември 1997 г. по дело Dafeki (C-336/94, Recueil, стр. I-6761).

8 — Вж. наред с останалото статията в британското списание „The Economist“ от 23 октомври 2010 г. и статията във финландския всекидневник „Helsingin Sanomat“ от 19 ноември 2010 г., които отразяват влошаването на отношенията между Република Литва и Република Полша по повод изписването на личните и фамилни имена с полски произход в литовските актове за гражданско състояние.

могат да представляват основен фактор на психологическа, етническа или дори национална принадлежност [9]. Като пример за това явление могат да се посочат множеството доброволни промени на фамилни имена с „чуждестранен“ произход, настъпили във Финландия в началото на XX век. В исторически план, в различна степен националистически по естеството си мотиви, са вдъхновявали и насилствените, а не основани на личен избор, промени във фамилните имена на националните или етнически малцинства, настъпили в редица европейски страни, както и правни уредби, налагащи вписването на личните имена в актовете за гражданско състояние в определен национален вариант без чуждестранно звучене. В различни страни личната свобода в тази насока се ограничава и поради съображения за обществен ред [10]. Напрежението между интересите на физическите лица и на държавите по повод личните и фамилните имена намира отражение в практиката на Съда, както и в практиката на Европейския съд по правата на човека [11].

II — Правна уредба

А — *Международно право*

1. Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи

7. Член 8 от посочената конвенция, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“) има следния текст:

„1. Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговата кореспонденция.

2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите“.

9 — В този смисъл Европейският съд по правата на човека окачествява името като „главен елемент в индивидуализацията на личността в обществото“ (вж. Решение от 9 ноември 2010 г. по дело Losonci Rose и Rose с/у Швейцария, жалба № 664/06, § 51).

10 — Вж. *Kangas*, U., Ihmisen nimi [Име на лицето], Lakimiesliiton kustannus, Helsinki, 1991, p. 5, 6, 12.

11 — Г-жа Nina Holst-Christensen констатира, че съдебните актове като Решение по дело Grunkin и Paul, посочено по-горе, могат да се считат за дразнещи от гледна точка на държавите членки, но те предоставят на гражданите възможност да преодолеят смущаващи или остарели национални правила. Вж. *Hols-Christensen*, N., „What's in a Name? – EU-retten som korrektionsfaktor i forhold til national navnelovgivning [Правото на Съюза като коректив на националното законодателство за имената]“, Familieret og engagement – Hilsener til Svend Danielelsen, Thomson Reuters Professional A/S, København, 2009, p. 187—197.

2. Конвенция № 14 на МКГС относно попълването на личните и фамилните имена в регистрите за гражданското състояние

8. Конвенцията, подписана в Берн на 13 септември 1973 г. под егидата на Международната комисия по гражданското състояние (наричана по-нататък „Конвенция № 14 на МКГС“) относно попълването на собствените и фамилните имена в регистрите по гражданското състояние, влиза в сила на 16 февруари 1977 г. [12]

9. Съгласно член 2 от тази конвенция:

„Когато орган на договаряща държава трябва да състави акт в регистъра по гражданското състояние и за целта е представен препис или извлечение от акт за гражданско състояние или друг документ, установяващ личните и фамилните имена, изписани със същите букви като тези на езика, на който трябва да се състави актът, посочените лични и фамилни имена се възпроизвеждат буквално, без промени или превод.

Възпроизвеждат се и диакритичните знаци, които личните и фамилните имена включват, дори те да не съществуват на езика, на който актът трябва да се състави“.

Б — *Право на Съюза*

1 Договор за ЕС

10. Член 4, параграф 2 от Договора за Европейския съюз гласи:

„Съюзът зачита равенството на държавите членки пред Договорите, както и националната им идентичност […]“.

2. Харта на основните права на Европейския съюз

11. Член 7 от Хартата на основните права на Европейския съюз [13] има следния текст:

„Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговите съобщения“.

12 — Държавите, страни по Конвенция № 14 на МКГС, са Кралство Белгия, Федерална република Германия, Република Гърция, Италианската република, Великото херцогство Люксембург, Кралство Нидерландия, Република Австрия и Република Турция. Нито Европейският съюз, нито държавите членки, които са пряко засегнати от настоящото дело, а именно Република Литва и Република Полша, са обвързани от тази конвенция.

13 — Прокламирана в Ница на 7 декември 2000 г. (ОВ C 364, стр. 1), изменена и получила задължителна юридическа сила при приемането на Лисабонския договор (ОВ C 303, 2007 г., стр. 1), наричана по-нататък „Харта на основните права“.

3. Договор за ЕО [14]

12. Член 12, първа алинея ЕО гласи:

„В обхвата на приложение на настоящия договор и без да се нарушават специалните разпоредби, съдържащи се в него, се забранява всякаква дискриминация на основание гражданство“.

13. Член 18, параграф 1 ЕО предвижда:

„Всеки гражданин на Съюза има право свободно да се движи и да пребивава в рамките на територията на държавите членки при спазване на ограниченията и условията, предвидени в настоящия договор, и на мерките, приети за неговото осъществяване“.

4. Директива 2000/43

14. Посочената директива, приета на основание член 13 ЕО, се отнася до прилагането на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход.

15. Член 2, параграф 2, буква б) от тази директива гласи:

„Проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако тази разпоредба, критерий или практика са обективно оправдани от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими“.

16. Член 3 от Директива 2000/43 определя приложното ѝ поле по следния начин:

„1. В рамките на правомощията, поверени на Общността, настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публичните органи във връзка със:

[…]

з) достъп до и доставка на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността, включително жилищно настаняване.

2. Настоящата директива не покрива различията в третирането, основани на националност и не накърнява разпоредбите

14 — Членове 12 ЕО и 18 ЕО, посочени в преюдициалните въпроси, понастоящем представляват членове 18 ДФЕС и 21 ДФЕС. Тъй като обаче главното производство по настоящото дело се отнася до прилагането на разпоредби на литовското право в редакция, предхождаща влизането в сила на Договора за функционирането на Европейския съюз, позоваване се прави на разпоредбите на Договора за ЕО в съответствие с приложимата преди тази датата номерация.

и условията, свързани с влизането и постоянно пребиваване на граждани от трети страни и лица без гражданство на територията на държавите членки, както и всяко третиране, произтичащо от правния статус на засегнатите граждани от трети страни и лицата без гражданство“.

B — *Литовско право*

1. Конституцията

17. Член 14 от литовската Конституция гласи, че официален език е литовският.

2. Гражданският кодекс

18. Член 2.20, параграф 1 от литовския Гражданския кодекс (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“) гласи, че „всяко лице има право на име. Това право на име включва правото на фамилно име, на едно или няколко лични имена и на псевдоним“.

19. Член 3.31 от Гражданския кодекс гласи:

„Всеки от съпрузите има право да запази фамилното име, което е носил преди брака, да избере фамилното име на своя съпруг като общо фамилно име или да избере да носи двойно фамилно име, съставено чрез добавяне на фамилното име на своя съпруг към своето фамилно име“.

20. Член 3.281 от Гражданския кодекс предвижда, че актовете за гражданско състояние се вписват, възстановяват, изменят, допълват или поправят в съответствие с правилата относно уредбата на гражданското състояние, приети от министъра на правосъдието.

21. Член 3.282 от Гражданския кодекс гласи, че „отбелязванията, съдържащи се в актовете за гражданско състояние, трябва да се правят на литовски език. Личното, фамилното име и наименованията на населените места се изписват в съответствие с правилата на литовския език“.

3. Правила относно уредбата на гражданското състояние

22. Точка 11 от Декрет № IR-294 на литовския министър на правосъдието от 22 юли 2008 г. за утвърждаване на правилата относно уредбата на гражданското състояние [15] гласи, че отбелязванията в актовете за гражданско състояние се правят на литовски език.

15 — Žin., 2008, № 88-3541.

III — Спорът по главното производство, преюдициалните въпроси и производството пред Съда

23. Г-жа Malgožata Runevič-Vardyn, родена на 20 март 1977 г. във Вилнюс, е литовска гражданка от полски етнически произход. Тя заявява, че родителите ѝ са ѝ дали полското лично име „Małgorzata“ и фамилното име на баща ѝ „Runiewicz“.

24. Според акта за преюдициално запитване в издаденото ѝ на 14 юни 1977 г. удостоверение за раждане нейното лично и фамилно име са вписани във вида им на литовски език, а именно като „Malgožata Runevič“. Същото лично и фамилно име фигурират в ново удостоверение за раждане, издадено на 9 септември 2003 г. от службата по гражданско състояние на Вилнюс, както и в литовския паспорт, който ѝ е издаден от компетентните органи на 7 август 2002 г.

25. За сметка на това от становището на молителите по главното производство е видно, че съставеното през 1977 г. удостоверение за раждане е написано на кирилица [16], като личното и фамилното име, изписани във вида „Malgožata Runevič“, фигурират в текста на споменатото удостоверение, издадено през 2003 г., както и в паспорта, получен през 2002 г. Заинтересуваната посочва, че по нейно искане в споменатия паспорт е вписана полската ѝ „националност“ [17]. Тя добавя, че на основание на полското право на 31 юли 2006 г. от службата по гражданско състояние във Варшава (Полша) ѝ е издадено удостоверение за раждане, в което личното и фамилното ѝ име фигурират като „Małgorzata Runiewicz“.

26. След като известно време живее и работи в Полша, на 7 юли 2007 г. молителката по главното производство сключва брак във Вилнюс с г-н Łukasz Paweł Wardyn, полски гражданин. В удостоверението за брак, издадено от службата по гражданско състояние във Вилнюс, „Łukasz Paweł Wardyn“ е изписано във вида „Lukasz Pawel Wardyn“ с главни букви, т.е. с използване на латинската азбука без диакритични знаци, докато фамилното име на съпругата му фигурира във вида „Malgožata Runevič-Vardyn“, т.е. като се използват само литовски букви, сред които не фигурира буквата „W“. Те посочват, че през 2008 г. са получили полско удостоверение за брак, в което личните и фамилните им имена са изписани във вида

16 — Преписката, предоставена на Съда, съдържа препис от оригинала на удостоверението за раждане, съставено от властите в съветска Литва. В него пише „Малгожата Михайловна Руневич“, което е пряка транслитерация на кирилица на личното име на детето на литовски, както и на личното име с наставка за женски род и на фамилното име на бащата. В графа „Национальность“, т.е. „националност“, съответно за бащата и майката на детето в удостоверението е попълнено „Поляк“ и „Полька“, т.е. „поляк“ и „полякиня“.

17 — В заседанието обаче г-н Wardyn заявява, че съпругата му е с литовско гражданство, като уточнява, че тя не може да има двойно гражданство.

им на полски език [18]. Към днешна дата заинтересуваните живеят в Белгия с детето, родено от техния съюз.

27. На 16 август 2007 г. молителката в главното производство подава в службата по гражданско състояние във Вилнюс молба нейното лично и фамилно име, фигуриращи в удостоверението ѝ за раждане като „Malgožata Runevič“, да бъдат променени на „Małgorzata Runiewicz“, и от друга страна — нейното лично и фамилно име, фигуриращи в удостоверението ѝ за брак като „Malgožata Runevič-Vardyn“ да бъдат променени на „Małgorzata Runiewicz-Wardyn“.

28. В отговор от 19 септември 2007 г. споменатата служба уведомява г-жа Runevič-Vardyn, че съгласно действащата в Литва правна уредба е невъзможно да се променят отбелязванията, фигуриращи в актовете за гражданско състояние.

29. От акта за преюдициално запитване е видно също, че г-жа Runevič-Vardyn и г-н Wardyn са подали молба, с която искат службата за гражданско състояние във Вилнюс да бъде задължена да издаде ново удостоверение за раждане, както и ново удостоверение за брак, в съответствие с исканията на г-жа Runevič-Vardyn, отправени до споменатата служба.

30. Като счита, че не е в състояние да даде ясен отговор на въпросите, свързани с тълкуването и прилагането на общностното право, повдигнати в рамките на спора, с който е сезиран, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси:

„1) В светлината на разпоредбите на Директива 2000/43 […] трябва ли член 2, параграф 2, буква б) от посочената директива да се тълкува в смисъл, че забранява на държавите членки да упражняват непряка дискриминация срещу лицата на основание на етническата им принадлежност, когато национална правна уредба предвижда, че личните и фамилните имена могат да се изписват в актовете за гражданско състояние само като се използват буквите на националния език?

2) В светлината на разпоредбите на Директива 2000/43 […] трябва ли член 2, параграф 2, буква б) от посочената директива да се тълкува в смисъл, че забранява на държавите членки да упражняват непряка дискриминация срещу лицата на основание

18 — В съдебното заседание полското правителство посочва, че въпросните удостоверения за раждане и за брак е трябвало да се издадат на основание двустранен договор, подписан между Република Литва и Република Полша на 26 април 1994 г., според член 14 от който договарящите страни заявяват, че лицата, изброени в член 13, втора алинея, имат особено право да използват своето собствено и фамилно име в съответствие със звученето им, характерно за етническото малцинство, към което принадлежат. То уточнява, че не е изключено полско длъжностно лице по гражданското състояние да е приело, че разпоредбата е с незабавно приложение.

етническата им принадлежност, когато национална правна уредба предвижда, че личните и фамилните имена на лицата с друг национален произход или гражданство се изписват в актовете за гражданско състояние с букви от латинската азбука, без да се използват диакритични знаци, лигатури или други промени в изписването на буквите от латинската азбука, които се използват на други езици?

3) В светлината на член 18, параграф 1 ЕО, който предвижда, че всеки гражданин на Съюза има право свободно да се движи и да пребивава в рамките на територията на държавите членки, и в светлината на член 12, първа алинея ЕО, който забранява всякаква дискриминация на основание гражданство, следва ли тези разпоредби да се тълкуват в смисъл, че забраняват на държавите членки да предвиждат в законодателството си, че личните и фамилните имена могат да се изписват в актовете за гражданско състояние само като се използват буквите на националния език?

4) В светлината на член 18, параграф 1 ЕО, който предвижда, че всеки гражданин на Съюза има право свободно да се движи и да пребивава в рамките на територията на държавите членки, и в светлината на член 12, първа алинея ЕО, който забранява всякаква дискриминация на основание гражданство, следва ли тези разпоредби да се тълкуват в смисъл, че забраняват на държавите членки да предвиждат в законодателството си, че личните и фамилни имена на лицата с друг национален произход или гражданство се изписват в актовете за гражданско състояние с букви от латинската азбука без диакритични знаци, лигатури или други промени в изписването на буквите от латинската азбука, които се използват на други езици?“.

31. По настоящото дело устни и писмени становища представят г-жа Runevič-Vardyn и г-н Wardyn, литовското, естонското, латвийското и полското правителство, както и Европейската комисия. Чешкото, португалското и словашкото правителство представят само писмени становища.

IV — Анализ

A — *По допустимостта на преюдициалните въпроси*

32. Литовското правителство повдига възражение за недопустимост по

отношение на част от преюдициалните въпроси. Въз основа на него то стига до извода, че Съдът е явно некомпетентен да отговори на тези въпроси. В подкрепа на твърденията си то сочи две групи доводи.

33. Споменатото правителство твърди, че вторият и четвъртият преюдициален въпрос са недопустими по отношение на г-н Wardyn поради липсата на връзка с действителността или с предмета на главното производство.

34. Литовското правителство, към което в това отношение се присъединява чешкото правителство, счита, че всички преюдициални въпроси са недопустими, защото се отнасят до национални правила за изписването на личното и на фамилното име на г-жа Runevič-Vardyn преди брака; правилата за изписване се отнасят до чисто вътрешно положение в Литва, което следователно не засяга други държави членки.

35. Във връзка с първото възражение относно процесуалното положение на г-н Wardyn отбелязвам, че видно от съдебната практика понятието „страните“ съгласно член 23, параграф 1 от Статута на Съда на Европейския съюз се отнася само до субектите в процеса, които имат това качество в спора, висящ пред националната юрисдикция, отправила преюдициалното запитване, и до никое друго лице [19].

36. Що се отнася до допустимостта на преюдициален въпрос, когато той няма връзка с предмета на спора или е хипотетичен, припомням, че съгласно постоянната съдебна практика [20] в рамките на преюдициалното производство само националната юрисдикция може да прецени, предвид особеностите на делото, както необходимостта от решение по реда на преюдициалното производство, за да може да постанови решението си, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом поставените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе.

37. В случая националната юрисдикция посочва в акта за преюдициално запитване, че е била сезирана съвместно от г-жа Malgožata Runevič-Vardyn и от г-н Wardyn, които тази юрисдикция квалифицира като „молители“. Тъй като г-н Wardyn е страна в главното производство, следователно е страна и в производството, висящо пред Съда. Следователно преюдициалните въпроси не са недопустими по отношение на него, въпреки че предметът на производството

19 — Вж. по-специално Решение от 9 декември 2003 г. по дело Gasser (C-116/02, Recueil, стр. I-14693, точка 27).

20 — Вж. по-специално Решение от 22 ноември 2005 г. по дело Mangold (C-144/04, Recueil, стр. I-9981, точка 34 и сл.), Решение от 24 юни 2010 г. по дело Sorge (C-98/09, Сборник, стр. I-5837, точка 24) и Решение от 12 октомври 2010 г. по дело Rosenbladt (C-45/09, Сборник, стр. I-9391, точка 32).

пред запитващата юрисдикция е ограничен единствено до положението на г-жа Runevič-Vardyn.

38. Юрисдикцията счита, че за да постанови решението си, едновременно е необходимо и правно релевантно да включи фактическите и правни елементи относно г-н Wardyn в преюдициалните си въпроси. От посочената по-горе практика е видно, че Съдът може да откаже да се произнесе по преюдициално запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, или когато поставеният за разглеждане проблем е от хипотетично естество. Според мен в настоящия случай това не е така.

39. Що се отнася до второто възражение, свързано с твърдението за чисто вътрешния характер на предмета на преюдициалните въпроси, доколкото те се отнасят до личното и до фамилното име преди брака на г-жа Runevič-Vardyn, припомням, че съгласно практиката на Съда [21] тези проблеми не могат да бъдат предмет на възражение за недопустимост, а са част от въпросите по същество, които ще бъдат разгледани по-долу.

40. Поради това следва да се даде отговор на всички преюдициални въпроси, включително по отношение на гражданското състояние на г-жа Runevič-Vardyn преди брака ѝ.

21 — Решение от 13 януари 2000 г. по дело TK-Heimdienst (C-254/98, Recueil, стр. I-151, точки 14 и 15).

Б — *По същество*

1. Предварителни бележки

а) По разпределянето на компетентности

41. Правото на Съюза не засяга правомощията на държавите членки да уреждат своите системи за вписване на личните и фамилните имена в актовете за гражданско състояние [22]. При липсата на хармонизация на понятието за гражданско състояние на равнището на Съюза [23] законодателството на всяка държава членка определя условията за предоставяне, промяна или изписване на тези елементи в съответните регистри.

22 — Вж. по-специално Решение от 19 април 2007 г. по дело Stamatelaki (C-444/05, Сборник, стр. I-3185, точка 23). По отношение на значителните различия между националните правила относно фамилното име, както и факторите, влияещи върху това положение, вж. Решение по дело Dafeki, посочено по-горе, точка 14 и сл.

23 — „Гражданското състояние може да се определи като средство за установяване на основните факти, свързани с положението на лицата и семейството, напр. раждане, брак, име или гражданство. В широк смисъл гражданско състояние се нарича и публичната служба, на която е възложено да съставя актовете, с които се констатират тези факти, да провежда церемониите по сключване на брак и да издава извлечения, семейни книжки и други документи“ според доклад на френския Сенат относно Международната комисия по гражданското състояние (№ 277, редовна сесия 2001—2002 г.). Същевременно няма общо за всички държави членки определение на понятието за гражданско състояние, като е възможно в някои от тях да се използват различни понятия за двете посочени в цитата категории предмети.

42. Независимо от това при упражняване на запазената за тях компетентност държавите членки трябва да спазват правото на Съюза, и по-конкретно в настоящия случай — разпоредбите относно принципа за недопускане на дискриминация, относно европейското гражданство или свободното движение на хора [24].

б) По времевите аспекти на спора по главното производство

43. Проблеми могат да възникнат поради наличието на два времеви фактора във връзка с удостоверението за раждане на г-жа Runevič-Vardyn, което през 1977 г. първо е съставен на кирилица от властите на съветска Литва [25], а след това през 2003 г. е издадено в нова версия, на литовски език. След възстановяване на независимостта си през 1990 г. Република Литва се присъединява към Европейския съюз едва на 1 май 2004 г. В съответствие с това г-жа Runevič-Vardyn упражнява гарантираните от правото на Съюза прерогативи, и по-специално правото на движение и пребиваване, свързани с европейското гражданство, едва няколко години след вписването на личното и фамилното си име.

44. Следователно въпросът относно приложното поле във времето на разпоредбите на правото на Съюза, посочени в акта за преюдициално запитване, се поставя от тези две гледни точки — едната обща, а другата индивидуална.

45. От една страна, може да се припомни, че при присъединяването към Европейския съюз се очаква съответната държава членка да е възприела достиженията на правото на Съюза, и по-специално тези, които произтичат от Директива 2000/43 и от разпоредбите на Договора за ЕО, посочени в акта за преюдициално запитване, както и че след присъединяването си Република Литва е била длъжна да спазва и да осигурява спазването на посочените норми. Според мен обаче от този дълг не произтича задължение с обратна сила за промяна в съдържанието на административните актове, съществували преди съответната държава да стане член на Съюза и отнасящи се за факти, настъпили преди тази дата.

46. От друга страна, следва да се приеме, че трансграничното положение на г-жа Runevič-Vardyn действително е настъпило значително време след установяването на нейната самоличност в акта за гражданско състояние, предмет на производството, но се иска — считано от влизането в сила на разглежданите разпоредби в споменатата държава членка — към това положение да се приложи правото на Съюза, за да се изведат от него релевантните за това положение последици, както за всяко друго заварено положение, което от този момент насетне попада под действието на правото на Съюза.

47. По мое мнение обаче правото на Съюза не може да изисква промяна с обратна сила на съставено преди присъединяването

24 — Вж. по-специално Решение по дело Garcia Avello, посочено по-горе, точка 25.

25 — Напомням, че анексирането на балтийските страни към Съветския съюз по онова време е признато фактически от всички европейски държави.

удостоверение за раждане. За сметка на това не е изключена възможността да се даде право на частноправен субект да поиска от държава членка издаването на акт за гражданско състояние, който да удостоверява данни, включени в удостоверението му за раждане, но с различно изписване при попълването на неговото собствено и фамилно име, както са направили литовските органи през 2003 г. по отношение на г-жа Runevič-Vardyn.

в) По трансграничните аспекти на спора по главното производство

48. Литовското правителство изтъква съсредоточаването единствено на територията на страната на всички данни, свързани с определени аспекти на главното производство. То счита, че исканията на г-жа Runevič-Vardyn за промяна на личното и фамилното ѝ име в нейното удостоверение за раждане не попадат под действието на разпоредбите на правото на Съюза, щом споменатият акт е бил съставен в Литва и се отнася за литовска гражданка. Припомням, че става дума за въпрос по същество, а не за въпрос по допустимостта.

49. За сметка на това връзката на останалите аспекти на спора с правото на Съюза не буди никакво съмнение, а именно аспектите, които се отнасят до вписването на имената на двамата молители в главното производство в тяхното удостоверение за брак, тъй като става дума за съпрузи с различно гражданство, всеки от които е упражнил правото си на свободно движение в рамките на Съюза.

50. Що се отнася до Директива 2000/43, следва да се отбележи, че тя прилага принципа за забрана на дискриминацията на основание расов или етнически произход, закрепен в член 13, параграф 1 ЕО. Приложното поле на този принцип е ограничено не от това дали съответното положение е вътрешно или не, а общо чрез ограничаване на компетентностите, предоставени на Общността (или на Съюза), и конкретно чрез приложното поле на Директива 2000/43, определено в самата нея, но ще отбележа, че според мен в нея попадат и изцяло вътрешните положения [26].

51. Колкото до приложимостта на членове 12 ЕО и 18 ЕО, тя зависи от това дали положението попада в приложното поле на Договора за ЕО. Както вече посочих, напълно възможно е въпросите, свързани с удостоверението за брак, да попаднат под действието на разпоредбите на правото на Съюза, отнасящи се до основните свободи. Припомням, че във връзка с удостоверението за раждане, издадено на г-жа Runevič-Vardyn през 2003 г., тя посочва редица практически затруднения, които твърди, че е имала в Полша и Белгия заради различията, съществуващи в начините на изписване на фамилното ѝ име в

26 — Вж. в този смисъл *Ringelheim*, J., „The Prohibition of Racial and Ethnic Discrimination in Access to Services under EU Law" — European Anti-discrimination Law Review, № 10, 2010, p. 11, който цитира *Bell*, M., Anti-Discrimination Law and the European Union, Oxford University Press, 2002, p. 137.

литовските и полските актове за гражданско състояние, свързани със семейството ѝ и със самата нея. Според мен по отношение на актовете за гражданско състояние, издадени в страната му по произход, положението на гражданин на Съюза, който е упражнил свободата си на движение и е сключил брак с гражданин на друга държава членка, не би могло да се окачествява като чисто вътрешно, ако според законодателството на тази страна името, общо за двамата съпрузи, не може да се изпише еднакво в актовете за гражданско състояние, които засягат и двамата. Подобно положение попада в приложното поле на Договора за ЕО.

52. В настоящия случай действително са налице елементи от спора по главното производство, които са ограничени само до територията на Република Литва. Въпреки това, в съответствие с постоянната практика Съдът не може да се въздържи от произнасяне с оглед единствено на това съображение [27]. Определящият критерий е дали поисканото тълкуване има връзка или не със спора по главното производство. На практика обаче — както може да се отбележи — съдържанието на удостоверението за раждане на г-жа Runevič-Vardyn може да послужи за основа на отбелязванията в други актове, например паспорта или удостоверението за брак на заинтересуваното лице, които също са предмет на посочения спор. В този смисъл въпреки съсредоточаването на определени факти в рамките на територията на страната, е възможно отговорът все пак да бъде полезен на запитващата юрисдикция.

27 — Вж. по-специално Решение от 15 май 2003 г. по дело Salzmann (C-300/01, Recueil, стр. I-4899).

53. Поради това считам, че Съдът следва да отговори на отправените до него преюдициални въпроси.

2. По приложимостта на Директива 2000/43

54. Ако исканията по главното производство, свързани с наличието на непряка дискриминация, основана на етнически произход [28] по смисъла на Директива 2000/43, не попадат под действието на нейните разпоредби, Съдът не е компетентен ratione materiae да даде отговор на първия и втория преюдициален въпрос, отправени от запитващата юрисдикция.

55. Повечето от страните, представили становища, считат, че Директива 2000/43 не следва да се прилага в настоящия случай. Правят изключение само молителите

28 — В Решение по дело Timichev с/у Русия от 13 декември 2005 г. (жалби № 55762 и № 55974/00, *Recueil des arrêts et décisions*, 2005-XII, § 55) Европейският съд по правата на човека приема, че „понятието за етнически произход се основава на представата за социални групи с обща националност, племенна принадлежност, религия, език, културен и традиционен произход и среда“. Вж. също *De Schutter*, O. „L'interdiction de discrimination dans le droit européen des droits de l'homme – Sa pertinence pour les directives communautaires relatives à l'égalité de traitement sur la base de la race et dans l'emploi“, доклад, публикуван под егидата на Европейската комисия, OPOCE, Люксембург, 2005 г., по-специално стр. 7, 15, 38 и 39.

по главното производство и португалското правителство [29].

56. Молителите в главното производство изтъкват, че материалното приложно поле на споменатата директива е много широко и включва редица аспекти от обществения живот. В действителност, за разлика от други директиви, свързани с прилагането на принципа на равно третиране, Директива 2000/43 се простира извън областта на заетостта и професионалното обучение, както предвижда законодателят [30].

57. Наистина, за разлика от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите [31], Директива 2000/43 не изключва изрично от приложното си поле въпросите на гражданското състояние. Независимо от това предложението, въз основа на което е приета Директива 2000/43, уточнява, че същата обхваща съответните области само доколкото те попадат сред компетентностите, предоставени на Общността с Договора [32]. Член 3 от Директивата припомня, че тя е приета при съобразяване с тези ограничения. Както отбелязах обаче, попълването на личните и фамилни имена в регистрите за гражданско състояние не е част от компетентностите на Съюза.

58. Освен това член 3, параграф 1 [33] от Директива 2000/43, който изчерпателно определя материалното ѝ приложно поле, според мен не включва нито един елемент, който да се доближава до специфични области като гражданското състояние и съставянето на свързаните с него документи. В буква з) от този параграф сред областите, в които е забранена дискриминацията на основание раса или етнически произход, фигурира „достъп[ът] до и доставка[та] на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността, включително жилищно настаняване“. Това е единствената разпоредба, която би могла да се окаже релевантна в настоящия случай, тъй като останалите са с професионална, социална или образователна насоченост и нямат никаква връзка с предмета на главното производство. Не би могло обаче да се приеме, че правната уредба относно изписването на личните или фамилните имена, което се използва в актовете за гражданско състояние, попада пряко в понятието за „услуга“ по смисъла на тази директива [34].

29 — Посоченото правителство не заема изрично позиция по този въпрос, но застъпва становището, че правна уредба като разглежданата в главното производство е несъвместима с Директива 2000/43.

30 — Според Предложението за директива на Съвета относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход от 25 ноември 1999 г., COM(1999) 566 окончателен, стр. 5: „необходимо е широко приложно поле, за да се осигури решителен принос при преследването на расизма и ксенофобията в Европа“ [неофициален превод]. Вж. също съображение 12 от Директива 2000/43.

31 — ОВ L 303, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7. Отбелязаната разлика между тези две директиви е още по-значима, тъй като те са приети в един и същ период и на едно и също правно основание, а именно член 13 ЕО.

32 — Предложението за директива, посочено по-горе, стр. 7.

33 — Както гласи съображение 13 от Директива 2000/43, член 3, параграф 2 изключва от приложното си поле дискриминацията поради гражданство.

34 — Относно това понятие вж. статията на Ringelheim, J., op.cit., стр. 11 и сл.

59. Молителите в главното производство поддържат, че положението им попада в приложното поле на тези разпоредби, поради това че представянето на документ за самоличност и различни видове документи, удостоверения или дипломи е необходимо, за да могат да се упражняват определени права, както и да се използват стоките и услугите по член 3, параграф 1 от Директива 2000/43.

60. Тези разсъждения обаче според мен не са убедителни. Подготвителните работи във връзка с посочения текст [35] показват, че член 3, параграф 1, буква з) изисква „решенията“ относно достъпа до и доставката на стоки и услуги да не се основават на расата или етническия произход. За да онагледи с какво може да е свързана дискриминацията в достъпа до стоки и услуги, ограничаваща икономическата и социалната интеграция, Комисията дава пример с достъпа до средства за финансиране, произтичащ от решения във връзка с кредити за малки предприятия или с ипотечни кредити [36]. В този пример връзката между взетото решение и достъпа до поисканата услуга е пряка и очевидна. За сметка на това мерките, предмет на главното производство, според мен не свидетелстват за наличието на подобна причинно-следствена връзка.

61. Възприетият от молителите в главното производство подход би могъл да се допусне само ако се вземат под внимание косвените последици от законодателството относно изписването на личните и фамилните имена, доколкото то би могло да има не за цел, изрично заявена или имплицитна, а за практическа последица ограничаването на достъпа на заинтересуваните лица до някои стоки или услуги, например покупката на самолетни билети, откриването на банкова сметка или осъществяването на административни действия, докато други съпрузи, поставени в равностойно положение, не биха се сблъскали с подобни потенциално възпиращи препятствия [37].

62. Не споделям тези доводи. Ако съществуваше някаква дискриминация в описаните по-горе положения, тя би произтичала не от самата правна уредба, а от реакциите на доставчиците на стоки и услуги предвид представените им документи за гражданско състояние. Подобни действия от страна на частни лица трябва да се разграничават от мерките, които публичните органи вземат.

63. В допълнение, не е възможно предварително да се вземе решение дали дискриминацията на основание етническия произход, която създават доставчиците

35 — Предложение за директива (COM(1999) 566 окончателен) стр. 8.

36 — Пак там, стр. 5.

37 — Тази гледна точка е защитима, доколкото по отношение на дискриминацията по-голямо значение има въздействието на разглежданата правна уредба, отколкото намерението на законодателя. В този смисъл член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43 се отнася до поставянето в „неблагоприятно положение“. Също така в Решение от 10 юли 2008 г. по дело Feryn (C-54/07, Сборник, стр. I-5187) Съдът се придържа към конкретното действие на спорната мярка, а именно към нейния възпиращ ефект, за да установи наличието на пряка дискриминация при наемането на работа по смисъла на член 2, параграф 2, буква а) от Директива 2000/43.

на стоки и услуги, би могла да произтича от посочването в актовете за гражданско състояние на този произход пряко (сам по себе си) или непряко (посредством изписването на личното и фамилното име), или пък по-скоро от липсата на такова посочване. При обстоятелствата по главното производство г-жа Runevič-Vardyn изтъква затрудненията, които изпитва поради недопускане на буквите от полската азбука в актовете за гражданско състояние за литовски граждани. В друг контекст би било възможно дадено лице да бъде обект на дискриминация, ако в актовете за гражданско състояние се разкрива неговият малцинствен етнически произход [38]. Припомням, че непряката дискриминация се състои в прилагането на привидно неутрален критерий, който може да доведе до особено неблагоприятно положение за определена група лица в сравнение с други лица. На държавите членки е забранено да прилагат такива критерии, освен ако са в състояние да представят достатъчно съображения, които да ги обосноват. Тълкуването на правото на Съюза не трябва има за резултат признаването за дискриминационни на двете очертани тук алтернативни и взаимно изключващи се хипотези по отношение на държава членка.

64. Изтъкнатите от г-жа Runevič-Vardyn и г-н Wardyn конкретни проблеми са резултат от *разликите* в изписването на техните лични и фамилни имена в литовските и полските актове за гражданско състояние, а не от самото изписване, което е използвано. Всъщност не може да съществува никакво съмнение относно наличието на съюз между „MALGOŽATA RUNEVIČ-VARDYN“ и „LUKASZ PAWEL WARDYN“, написани с главни букви в акта, с оглед на засягащото ги литовско удостоверение за брак. Повдигнатите проблеми нямат връзка с предвидените от Директива 2000/43 дискриминационни фактори.

65. Според мен в днешни дни Съдът не може да приеме, че в случаите, в които съществуването на брака би имало значение за достъпа до стоки или услуги, този факт би могъл да се изведе от идентичността между имената на съпрузите или да се изключи поради липсата на такава идентичност. В настоящия, както и във всеки равностоен случай, единствено удостоверението за брак или същият вид акт за гражданско състояние може да установи по несъмнен начин действителното наличие на брачната връзка.

66. За изчерпателност подчертавам, че ако Съдът възприеме по-широка концепция за обхвата на член 3, параграф 1, буква з) от Директива 2000/43/ЕО в смисъл, че тя включва косвените последици, които може да породи правната уредба относно изписването на личните и фамилните имена, което следва да се използва в актовете за гражданско състояние, по отношение на достъпа до стоки и услуги, биха

38 — В този смисъл полският произход на г-жа Runevič-Vardyn е записан в литовския паспорт, издаден ѝ през 2002 г., но подобно вписване в някои държави членки може да се счита за основание за дискриминация.

възникнали проблеми при прилагането на Директивата към предприятия, които явно попадат в приложното ѝ поле. Например, ако ограниченията при използването на букви в актовете за гражданско състояние се квалифицират като непряка дискриминация на основание етнически произход, подобно тълкуване би открило перспективата за твърдения относно наличието на дискриминация, отправени спрямо всички доставчици на услуги, които поради технически или свързани със стандартизацията съображения са задължени да използват относително ограничен набор графеми и знаци в издаваните от тях документи и съобщения, отнасящи се до техни клиенти [39]. Да се окачествят последиците от такива практики дори като потенциално дискриминационни според мен е прекалено и необосновано.

67. Предвид изложеното по-горе считам, че национална правна уредба като разглежданата в главното производство не попада в материалното приложно поле на Директива 2000/43.

3. По въпросите, свързани с дискриминацията, основана на гражданство и с европейското гражданство

68. По силата на член 17 ЕО всяко лице, което е гражданин на държава членка, притежава статут на гражданин на Съюза, от който произтичат правата и задълженията, предвидени в Договора за ЕО, сред които — във всички случаи, които попадат в материалния обхват на правото на Съюза — са и правото на позоваване на недопускането на дискриминация на основание гражданство, предвидено в член 12, първа алинея ЕО, както и свободата на движение и пребиваване в държавите членки, предвидена в член 18, параграф 1 ЕО [40].

а) По тълкуването на член 12 ЕО с оглед на различните искания за промяна в актовете за гражданско състояние

69. С оглед на данните по главното производство считам, че за да се отговори на третия и четвъртия преюдициален въпрос, следва да се разграничат трите категории искания, отправени от молителите по главното производство, а именно: от една

39 — Например съгласно Документ № 9303 на Международната организация за гражданско въздухоплаване знаците, които са разрешени в зоната за автоматичен прочит на документите за пътуване, се ограничават до цифрите и главните букви на английската азбука, включени в приложение 8 към този документ, като останалите букви или диакритични знаци са изписват или транслитерират съгласно стандарта, съдържащ се в приложение 9 (вж. Documents de voyage lisibles à la machine [Документи за пътуване, годни за машинен прочит] на интернет страницата на ИКАО: www2.icao.int). Обикновено авиокомпаниите прилагат същия принцип при попълване на имената на пътниците в самолетните билети.

40 — Относно съчетаването на тези няколко разпоредби вж. Решение от 22 май 2008 г. по дело Nerkowska (C-499/06, Сборник, стр. I-3993, точка 21 и сл.) и Решение от 2 март 2010 г. по дело Rottmann (C-135/08, Сборник, стр. I-1449, точка 43 и сл.).

страна, искането на г-жа Runevič-Vardyn за промяна в удостоверението ѝ за раждане; от друга страна, искането на г-н Wardyn във връзка с удостоверението за брак; и накрая, искането относно фамилното име на г-жа Runevič-Vardyn след брака, вписано в последното споменато удостоверение.

70. Що се отнася до личното и фамилното име преди брака в удостоверението за раждане на г-жа Runevič-Vardyn, съставено от службата по гражданско състояние във Вилнюс в съответствие с литовската правна уредба, считам, че това положение не попада под разпоредбите на член 12 ЕО. Действително не би могло да има дискриминация на основание гражданство, при положение че г-жа Runevič-Vardyn е гражданка на държавата членка, чиято правна уредба е предмет на разглеждане. Освен това отбелязвам, че текстът на споменатия член на немски език[41], който не е променян от Римския договор от 1957 г. насам, показва, че дискриминацията на основание гражданство се отнася за дискриминацията между гражданите на различни държави членки, а не за дискриминацията на основание принадлежността към етническо малцинство.

71. Що се отнася до направеното от г-н Wardyn искане за промяна в удостоверението за брак уточнявам, че то не се отнася до неговото фамилно име, вписано без изменения спрямо първоначалния му вид, а до неговите лични имена, изписани във вида им на литовски език („Lukasz Pawel"), т.е. без съответните диакритични знаци („Łukasz Paweł"), които съществуват в езика на държавата, в която той е роден и на която е гражданин, а именно Република Полша. В допълнение г-н Wardyn счита, че лично е претърпял дискриминация на основание полското си гражданство, тъй като за разлика от сключващите брак литовски граждани не му е била предоставена възможността да даде на съпругата си своето автентично име, т.е. „Wardyn", тъй като при съпругата му последното е изписано във вида на литовски език като „Vardyn".

72. Приложимостта на член 12 ЕО спрямо това положение се приема от значителна част от страните, представили становища пред Съда — позиция, към която се присъединявам. Действително г-н Wardyn, полски гражданин, сключва брак с трансграничен елемент, като се свързва в Литва с гражданка на тази друга държава членка. Освен това той понастоящем пребивава заедно със съпругата си и детето, родено от техния съюз, извън територията на Литва и на Полша, а именно, в Кралство Белгия, където твърди, че среща затруднения поради различията между неговото фамилно име и фамилното име, определено на съпругата му от литовските власти.

73. Относно тълкуването на изискванията, установени с член 12 ЕО, единствено Република Литва и Чешката република считат, че посоченият член допуска правна

41 — „Unbeschadet besonderer Bestimmungen der Verträge ist in ihrem Anwendungsbereich jede Diskriminierung aus Gründen der *Staatsangehörigkeit* verboten" (курсивът е мой).

уредба като разглежданата в главното производство. Аз застъпвам обратното мнение поради изложените по-долу съображения. Най-напред ще посоча, че според мен се провежда непряка дискриминация на основание гражданство, която следователно е в нарушение на член 12 ЕО, по отношение на гражданин на Съюза, решил да сключи брак в държава членка, различна от тази, на която е гражданин, и чиито първоначални лични имена са били променени в удостоверението му за брак единствено поради този факт.

74. Обратно, според мен не би могла да възникне дискриминация, поради това че гражданин на държава членка е бил лишен от възможността да даде на съпругата си своето фамилно име в първоначалния му вид, тъй като твърдението за подобно „право“ според мен е несъвместимо с принципа на равенство между половете, закрепен в частност в правото на Съюза [42]. Когато сключва брак, всяко лице — мъж или жена, трябва да има различни възможности за избор: да запази своето фамилно име, да приеме фамилното име на своя съпруг [43], да приеме съставно фамилно име, когато тази възможност се предлага от приложимото към брака законодателство. Въпреки че г-жа Runevič-Vardyn е разполагала с подобна възможност за избор [44], това не означава, че г-н Wardyn не би могъл да изисква да му бъде осигурена възможността да ѝ даде своето фамилно име.

75. Считам, че в случая е налице нарушение на общия принцип на равно третиране, тъй като гражданите на страната, които по принцип носят лично и фамилно име, изписвани в съответствие с правилата на литовския език, се третират по-добре от гражданите на други държави членки, носещи имена, които съдържат букви или диакритични знаци, непознати на този език [45]. При това положение се поставя въпросът дали такова нарушение, което може да представлява непряка дискриминация на основание гражданство, все пак е обективно обосновано поради наличието на легитимна цел, както и на пропорционални средства за нейното постигане.

42 — Вж. ЕСПЧ, Решение по дело Losonci Rose и Rose с/у Швейцария, посочено по-горе, § 47, където се подчертава, „че сред държавите — членки на Съвета на Европа, се очертава консенсус относно избора на фамилно име на съпрузите, основан на равенството, и че в международен мащаб развитието в рамките на Организацията на обединените нации по отношение на равенството между половете в тази конкретна област се насочва към признаване на правото на всеки от съпрузите да запази използването на първоначалното си фамилно име или да участва при условията на равенство при избора на ново фамилно име“.

43 — Още през 1978 г. Комитетът на министрите на Съвета на Европа приема Резолюция № (78) 37, с която препоръчва на държавите — членки на Съвета на Европа, да премахнат всяка дискриминация между мъжете и жените в правния режим на фамилното име, а впоследствие и Препоръка № 1271 (1995) (вж. http://assembly.coe.int).

44 — Ще се върна към положението на г-жа Runevič-Vardyn относно името ѝ след сключването на брак във връзка с тълкуването на член 18 ЕО.

45 — Напомням, че ако липсва разграничаване, не съществува и възможност за дискриминация. Вж. по-специално Решение от 14 март 2000 г. по дело Kocak и Örs (C-102/98 и C-211/98, Recueil, стр. I-1287, точка 52 и сл.) относно вписването на датата на раждане в регистъра за гражданско състояние.

76. В подкрепа на оспорваната правна уредба като легитимни цели могат надлежно да се посочат осигуряването на закрила на официалния език с цел съхраняване на националното единство и запазване на социалното сближаване.

77. В това отношение следва да се проследи практиката на Европейския съд по правата на човека в посочената област, която по необходимост трябва да се вземе предвид [46], още повече след като от обяснителните бележки по Хартата на основните права на Европейския съюз [47] е видно, че правата, гарантирани в член 7 от нея, съответстват на правата, предвидени в член 8 от ЕКПЧ, както и че ограниченията, които могат законно да им бъдат наложени, са същите като разрешените от член 8, параграф 2 от тази конвенция [48].

78. Несъмнено ЕКПЧ не съдържа нито една разпоредба, която изрично да утвърждава правото на лицата на защита на тяхното име и самоличност. Възприемайки обаче разширително тълкуване на член 8 от ЕКПЧ, Европейският съд по правата на човека постановява, че името на лицето засяга неговия личен и семеен живот, като се има предвид, че то представлява средство за установяване на самоличността и връзка със семейството [49].

79. Подчертавам, че Европейският съд по правата на човека е бил сезиран с дело, подобно на това по настоящото главно производство, в рамките на което жалбоподателят оспорва „насилственото политовчване“ на фамилното си име. Съдът отхвърля жалбата като явно неоснователна, като постановява, че макар разглежданата практика, изразяваща се в транслитериране на фамилните имена, да може да предизвика намеса в личния и семейния живот на засегнатото лице, тя все пак не накърнява изискванията на ЕКПЧ, тъй като, първо — е предвидена в закона, второ — е насочена към постигането на една или няколко легитимни цели с оглед на член 8, параграф 2 от ЕКПЧ, и трето — е необходима в едно демократично общество за тяхното постигане [50]. Споменатият

46 — Относно задължението за защита на основните права, което имат държавите членки при прилагане на правото на Съюза, вж. Решение от 11 октомври 2007 г. по дело Möllendorf и Möllendorf-Niehuus (C-117/06, Сборник, стр. I-8361, точка 78 и цитираната съдебна практика).

47 — ОВ C 303, 2007 г., стр. 20.

48 — Вж. точки 9 и 10 от заключението на генералния адвокат Sharpston по дело Sayn-Wittgenstein (C-208/09, все още висящо).

49 — ЕСПЧ, Решение от 22 февруари 1994 г. по дело Burghartz с/у Швейцария (серия A nº 280-B, § 24), Решение от 25 ноември 1994 г. по дело Stjerna/Финландия (серия A nº 299-B, § 37), Решение от 24 октомври 1996 г. по дело Guillot с/у Франция (*Recueil des arrêts et décisions* 1996-V, § 21) и Решение от 1 юли 2008 г. по дело Daróczy с/у Унгария (жалба № 44378/05, § 32). Вж. също точки 33, 40 и 41 от заключението на генералния адвокат Jacobs по дело Konstantinidis, посочено по-горе, както и точка 66 от заключението на генералния адвокат Jacobs по дело Garcia Avello, посочено по-горе.

50 — ЕСПЧ, Решение от 7 декември 2004 г. по дело Kuharec, известен като Kuhareca с/у Латвия (жалба № 71557/01).

съд наскоро припомни [51], че в тази област за отправна точка следва да се вземе главно обосновката, дадена от националните органи и възприета от националните съдилища, за да се прецени дали „необходимостта“ от наложеното ограничение на правото на зачитане на личния и семейния живот е убедително доказана.

80. И по мое мнение правото на Съюза само по себе си не забранява на държавите членки да налагат задължителни правила за изписването на личните и фамилните имена, които целят да осигурят зачитане на националния език. Подчертавам, че съгласно член 4, параграф 2 от Договора за ЕС Съюзът зачита националната идентичност на държавите членки.

81. Основният въпрос обаче е да се определи дали литовската правна уредба зачита принципа на пропорционалност от гледна точка на преследваната цел за закрила на официалния език [52].

82. Според естонското правителство изискванията, свързани с наличието на подходящи и необходими средства, са изпълнени в рамките на система, включваща мерки, които на практика и без значителни неудобства гарантират установяването на връзка между формите на името, както и възможност то да се възстанови в първоначалния му вид.

83. Впрочем литовското правителство отбелязва, че е внесло в литовския парламент проектозакон, насочен към предоставяне на възможност за изписване на личните и фамилните имена на определени категории лица с използване не само на буквите на официалния език, а и на други букви от латинската азбука (със или без диакритични знаци) [53].

84. Тези обстоятелства показват, че е възможно да се следва по-умерен подход от възприетия в рамките на разглежданата в главното производство правна уредба и че използваните понастоящем средства за постигането на целта, преследвана от Република Литва, са непропорционални.

85. В това отношение Конвенция № 14 на МКГС [54], според мен би могла да се използва като полезен източник на вдъхновение при тълкуването на Договора за ЕО, тъй

51 — ЕСПЧ, Решение от 2 февруари 2010 г. по дело Kemal Taşkin и др. с/у Турция (жалби № 30206/04, 37038/04, 43681/04, 45376/04, 12881/05, 28697/05, 32797/05 и 45609/05, § 49).

52 — В това отношение посочвам, че на 21 октомври 1999 г. Konstitucinis Teismas (Конституционният съд на Република Литва) е постановил решение, според което в паспортите на гражданите на Република Литва личното и фамилното име трябва да са изписани на националния език, поради това че добавянето на чуждестранни букви би могло да навреди на националните интереси, тъй като би застрашило не само конституционния принцип на официалния език, а и доброто функциониране на институциите, предприятията и правителствените, общинските и други организации. Освен това в решение, постановено на 6 ноември 2009 г., с което се тълкува предходното решение, посоченият съд уточнява, че е допустимо името в първоначалния му вид да се впише в графата „други вписвания“ на литовския паспорт, когато литовски гражданин желае това.

53 — Проектозакон относно изписването на личните и фамилните имена в официалните документи (Vardų ir pavardžių rašymo dokumentuose įstatymo projektas), внесен на 14 януари 2009 г. (№ XIP-1644). Въпросният проектозакон е отхвърлен от литовския парламент. За сметка на това продължава работата по проектозакон (№ XIP-1668), внесен от група парламентаристи (вж. интернет страницата www.lrs.lt), чието съдържание не е толкова либерално.

54 — Международната комисия по гражданското състояние — междуправителствена организация, създадена през 1950 г., състояща се от 16 европейски държави — има по-специално за задача да изработва правно обвързващи конвенции за хармонизиране на действащите разпоредби в държавите — страни по нея, в областта на гражданското състояние и дееспособността на лицата, в областта на семейството или на гражданството.

като тя е израз на напредничав стандарт в международното право, що се отнася до попълването на личните и фамилните имена на чужденците в регистрите за гражданско състояние [55].

86. По-специално член 2 от Конвенция № 14 на МКГС предвижда, че когато орган на договаряща държава трябва да състави акт за гражданско състояние и за целта е представен акт за гражданско състояние или всеки друг документ, установяващ личните и фамилните имена, изписани със същите букви като тези на езика, на който трябва да се състави актът, посочените елементи, свързани със самоличността, трябва да се възпроизведат буквално, без промени или превод, като се включат и диакритичните знаци, дори те да не съществуват на споменатия език. Приложеният към тази конвенция обяснителен доклад уточнява във връзка с този член, че „правилото за буквално възпроизвеждане се прилага и за диакритичните знаци“ и че те „ще трябва да се възпроизведат дори да не съществуват на езика, на който трябва да се състави актът. Ако актът се съставя на пишеща машина, при необходимост диакритичните знаци се добавят на ръка“.

87. Предвид гореизложеното считам, че по силата на член 12, първа алинея ЕО органите на държава членка трябва да попълват буквално елементите, свързани със самоличността на гражданите на други държави членки, включително като използват диакритичните знаци, възприети в посочените държави.

б) По тълкуването на член 18 ЕО с оглед на различните искания за промяна на актовете за гражданско състояние

88. При условията на непосредствено действие [56] член 18, параграф 1 ЕО гарантира на всеки гражданин на Съюза правото свободно да се движи и да пребивава в рамките на територията на държавите членки.

89. Предходната практика на Съда относно уредбата на попълването на личните и фамилните имена в актовете за гражданско състояние може накратко да се обобщи по следния начин [57]. Като се припомня, че компетентността на държавите членки в тази област е запазена за тях, е налице пречка за свободното движение, предвидено в член 18 ЕО само ако се докаже наличието на сериозни неудобства. Евентуалната обосновка за съществуването на такава пречка предполага, от една страна, наличие на легитимни основания,

55 — Преамбюлът на споменатата конвенция гласи, че тя има за цел „да осигури еднообразното попълване на личните и фамилните имена в регистрите за гражданско състояние“.

56 — Решение от 17 септември 2002 г. по дело Baumbast и R (C-413/99, Recueil, стр. I-7091, точка 94).

57 — За повече подробности вж. заключението на генералния адвокат Sharpston по дело Sayn-Wittgenstein, посочено по-горе, точка 11 и сл., както и цитираната съдебна практика.

свързани със съображения за обществен ред, а не само със съображения за улесняване на администрацията, и от друга страна, средства, които да са пропорционални на така преследваната цел [58].

90. В настоящия случай съм на мнение, както и повечето страни, представили становища, че положението на г-жа Runevič-Vardyn във връзка с нейното собствено и фамилно име в удостоверението ѝ за раждане попада под действието на разпоредбите на член 18 ЕО, тъй като заинтересуваното лице действително е упражнило предвидените в този текст права, установявайки се и работейки в държави членки, различни от тази на нейния произход.

91. Г-жа Runevič-Vardyn поддържа, че от Решение по дело Garcia Avello и от Решение по дело Grunkin и Paul, посочени по-горе, ясно личи, че литовската правна уредба накърнява непропорционално нейната свобода на движение в качеството ѝ на гражданин на Съюза. Тя посочва, че с изписването на личното и фамилното име с нелитовски произход с литовски букви се създава нова самоличност, което възпрепятства възможността за индивидуализация на лицата, живеещи като нея в други страни от Съюза, чрез автентичните им собствени и фамилни имена, и им създавало сериозни трудности в личния и професионалния живот.

92. Обратно, считам, че затрудненията, които г-жа Runevič-Vardyn изтъква във връзка с удостоверението си за раждане, са неоснователни, при положение че нейното лично и нейното фамилно име преди брака са определени в държавата членка, където е родена, не са претърпявали промени след раждането ѝ и фигурират, най-вече в паспорта ѝ, именно в този вид. Освен това разпоредбите на разглежданата правна уредба не са по-неблагоприятни за определени граждани на страната, единствено поради това че те впоследствие са упражнили свободата си на движение и пребиваване в друга държава членка.

93. Представилите становища страни считат единодушно, което правя и аз, че член 18 ЕО е приложим към личните имена на г-н Wardyn в удостоверението за брак.

94. Споделям позицията на Комисията, която се позовава на Решение по дело Konstantinidis, посочено по-горе, за да изтъкне, че трябва да се направи всичко за непоколебимото и трайно установяване на личното и фамилното име на всички граждани на Съюза, което да им позволи безпрепятствено да упражняват присъщите за гражданството на Съюза права.

95. Литовското правителство уточнява, че в документите като разрешения за пребиваване или актове за гражданско състояние (акт за раждане, за брак, за смърт), издавани в Литва на граждани на други държави членки, техните лични и фамилни

58 — Европейският съд по правата на човека също постановява, че неудобствата, произтичащи от правната уредба на имената, трябва да достигат определена степен на тежест или значимост, за да се приеме наличието на нарушение на правото на личен живот (Решение по дело Stjerna/Финландия, посочено по-горе, § 42).

имена се изписват, като се използват буквите на латинската азбука и същевременно се зачита възприетото в държавата на произход изписване, включително с буквите „w“, „x“ и „q“, които не се съдържат в литовската азбука, без обаче да се използват диакритични знаци.

96. Считам, че такава правна уредба само отчасти накърнява правото на г-н Wardyn на свободно движение и пребиваване в друга държава членка. В ежедневието на международната търговия диакритичните знаци често се пропускат, най-вече поради това че информатизираните системи позволяват използването само на английската азбука, както вече споменах. Това важи не само за самолетните билети, а често и за цифровите формуляри и кредитните карти. За лице, което не владее чужд език, значението на диакритичните знаци често е непознато и то дори не ги забелязва. Според мен няма особена вероятност — говоря от личен опит — пропускането на диакритични знаци само по себе си да доведе до необходимостта да се представят съображения, обосноваващи наличието на двойна самоличност на лицата. Следователно възможността за реални и сериозни затруднения поради пропускането им ми се струва е изключена.

97. За разлика от това мисля, че отказът в актовете за гражданско състояние, засягащи граждани на други държави членки, да се използват букви от латинската азбука, които не съществуват в националната азбука, би могъл да им причини достатъчно сериозно неудобство, което да ги възпре да упражняват свободата си на движение. Все пак ми се струва, че в Литва това не е така, тъй като съгласно предоставената от литовското правителство информация фамилните имена на гражданите на другите държави членки могат да се изписват с такива букви, както в настоящия случай фамилното име на г-н Wardyn е изписано с „W“ в литовското удостоверение за брак.

98. Според мен член 18 ЕО се прилага за фамилното име след брака на г-жа Runevič-Vardyn, фигуриращо в удостоверението за брак, и може да не допусне правна уредба като разглежданата в главното производство, както считат и повечето страни, представили становища.

99. Полското правителство изтъква, че промяната в изписването на лично или на фамилно име би накърнила сериозно правата на лицата, чиито лични или фамилни имена са променени. Актовете за гражданско състояние и документите се използвали не само на територията на държавата, която е променила тези имена съгласно правилата на своя език, но и на територията на всички други държави — членки на Съюза, и извън него. То счита, че гражданин на друга държава членка, който не

познава нито буквите на даден език, нито правилата за четене, може да не е в състояние да установи дали две имена, фигуриращи в два отделни документа, в действителност представляват едно и също име. Въпреки това, както вече посочих, Съдът не може да се основава на предпоставката, че семейната връзка между съпрузите би се предполагала или би била изключена само поради това че фамилните им имена са еднакви или се различават.

100. Като обосновка за тази пречка литовското правителство сочи интересите и традициите на литовския език. Действително защитата на националния език може да представлява обективно съображение от общ интерес по смисъла на правото на Съюза. Въпреки това, както подчертава генералният адвокат Jacobs, позовавайки се на практиката на Европейския съд по правата на човека [59], широката свобода на преценка, с която разполагат държавите членки в областта на изписването на личните и фамилните имена, не трябва да води до непропорционално ограничаване на правото на гражданите на Съюза свободно да се движат и пребиват във всички държави членки. Действително те не трябва да търпят вреди, независимо от коя държава членка произхождат, само поради факта че са упражнили това право [60]. В настоящия случай г-жа Runevič-Vardyn се оказва лишена от признатото на останалите литовски граждани право да носи името на своя съпруг във вид, отговарящ на първоначалното му изписване, тъй като се е омъжила за гражданин на друга държава членка, когото е срещнала, упражнявайки правото си на свободно движение.

101. По мое мнение литовските разпоредби не съставляват адекватното и необходимо средство за постигането на целта да се осигури закрила на националния език. Възможно е да се предвидят други не толкова ограничаващи правата на засегнатото лице разрешения. Всъщност достатъчно е да се констатира, че литовското законодателство вече приема в актовете за гражданско състояние за гражданин на друга държава членка като г-н Wardyn да се използват букви, които не съществуват в националния език, от което може да се направи извод, че опазването на този език не би било сериозно застрашено от използването на буквата „W“ и при вписването на фамилното име, което носи неговата съпруга.

59 — Заключение по дело Garcia Avello, посочено по-горе, точка 66 и сл.

60 — Решение от 11 юли 2002 г. по дело D'Hoop (C-224/98, Recueil, стр. I-6191, точки 28—31): „Доколкото във всички държави членки на гражданите на Съюза трябва да се признае едно и също правно третиране с предоставеното на собствените им граждани, които са в същото положение, би било несъвместимо с правото на свободно движение в държавата членка, на която са граждани, спрямо тях да се прилага третиране, по-неблагоприятно от това, от което биха се ползвали, ако не бяха упражнили възможностите, предоставени от Договора в областта на свободното движение. Тези възможности действително не биха могли да се реализират напълно, ако гражданите на държава членка се окажат възпирани да се възползват от тях поради препятствията, въведени при завръщането им в страната по произход от правна уредба, която санкционира упражняването на тези възможности“.

V — Заключение

102. С оглед на предходните съображения предлагам на Съда да отговори по следния начин на преюдициалните въпроси, отправени от Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas:

„Член 2, параграф 2, буква б) от Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход трябва да се тълкува в смисъл, че не намира приложение по отношение на национални разпоредби като разглежданите в главното производство.

В контекста на делото по главното производство член 12, първа алинея ЕО, който забранява упражняването на дискриминация на основание гражданство, трябва да се тълкува в смисъл, че не забранява на държава членка да предвижда в законодателството си личните и фамилните имена на своите граждани да се изписват в актовете за гражданско състояние само с буквите на националния език и без да се използват диакритични знаци, лигатури или други промени в изписването на буквите от латинската азбука, които се използват на други езици. Обратно, посоченият член забранява прилагането на тази практика по отношение на гражданин на друга държава членка.

В контекста на делото по главното производство член 18, параграф 1 ЕО, който предвижда, че всеки гражданин на Съюза има право свободно да се движи и да пребивава в рамките на територията на държавите членки, трябва да се тълкува в смисъл, че забранява на държава членка да предвижда в законодателството си личното и фамилното име на гражданин на друга държава членка или фамилното име след брака, което някои от нейните граждани, сключили брак с гражданин на друга държава членка, е избрал да носи, да се изписват в актовете за гражданско състояние само с буквите на националния език. Обратно, посоченият член не изисква държава членка да използва диакритични знаци, лигатури или други промени в изписването на буквите от латинската азбука, които се използват на други езици“.